

El final de la Guerra Civil a Mataró, gener de 1939, coincideix amb la mort per malaltia del que ha estat director de la Banda Municipal des de juny de 1930, Josep Llorà. De seguida, la Banda reprèn la seva activitat per continuar oferint els tradicionals concerts populars i amenitzar els actes solemnes, oficials i festius de la ciutat.

S'obre una etapa de 30 anys en què la prestigiosa formació s'acobla a les consignes del règim dictatorial i roman al servei de governs locals que no acaben mai d'apostar amb determinació per ella. Els mestres Rovira, Alía, Bodmer, Sardó, Fossas, Vilamanyà, Gassol i Sánchez, amb lògics alts i baixos, duen la batuta de l'anomenada Banda de Música de Mataró en règim de concessió, establint una relació contractual personal amb l'Ajuntament.

Com a continuació de l'article publicat al número 100 de la nostra revista, Nicolau Guanyabens i Calvet estudia, en aquest treball, la trajectòria d'aquesta agrupació musical durant la primera dècada de la postguerra, una etapa esplendorosa per a la Banda, aconduïda per Domènec Rovira, artífex de la represa, i Roman Alía, mestre que consolida l'avanç qualitatiu de la formació.

LA BANDA MUNICIPAL DE MATARÓ. DE 1939 A 1949

1939. LA CONTINUÏTAT DE LA BANDA MUNICIPAL

A Catalunya, acabada la Guerra Civil, la majoria de bandes municipals, o desapareixen o es transformen. En molts casos, la tradicional banda és absorbida per l'agrupació local de Falange. La de Sabadell, per exemple, es dilueix l'any 1941 dins la Banda de la Falange, amb la qual s'han duplicat o alternat durant els primers mesos de la postguerra.

Un altre model que sovinteja és el de Barcelona, que l'any 1944 dissol la seva Banda Municipal per reconvertir-la en Orquestra Municipal, de manera que la tasca de divulgació musical passa del carrer a la sala de concerts. Si bé la presència de la secció dels instruments de corda limita l'agrupació a tocar en espais tancats, també és cert que eixampla el repertori simfònic. Tanmateix dins la nova orquestra barcelonina, es crea la secció d'Instruments de Vent que s'encarrega dels concerts a l'aire lliure de les festes majors dels barris. Tretze anys després, la Banda de tota la vida recupera la seva autonomia i el seu nom: Banda Municipal de Barcelona.

A Mataró, el nou règim no afecta en excés la Banda Municipal. L'activitat es reprèn amb una certa normalitat, dins l'excepcionalitat que les noves

institucions han instaurat a la ciutat. Josep Llorà, director músic adjudicatari del servei municipal de banda des de 1930, mor de malaltia just deu dies abans de l'entrada de les tropes franquistes. Amb aquesta vacant, les autoritats locals s'estalvien el cessament més que probable del director, tal com passa a Barcelona amb la depuració de Joan Lamote de Grignon¹, o a altres ciutats amb destitucions fulminants. Pel que fa a la plantilla de la banda mataronina, no tenim constància de cap

Portada del programa de les festes de les Santes de 1939, on s'anuncien les actuacions de la Banda: sis concerts, un festival i diversos pasacalles. MASMM. Programes de Festa Major.

músic expedientat. Si comparem la llista d'instrumentistes de 1938 amb la de 1941, ens adonem que d'un total de 36, només 9 han deixat la Banda i han estat rellevats per nous professors. És a dir, continuen el 75% dels músics.

El desconcert dels primers mesos es reflecteix en la manca d'informació documental sobre la Banda Municipal de la nostra ciutat. Ens hem de refiar d'un article, signat per "M.M.", aparegut al número especial de la Fira de 1940 del diari *Mataró*, que repassa la història de l'entitat des dels seus inicis, l'any 1912. L'escrit traspua un evident coneixement del tema, amb dades contrastades. En els darrers paràgrafs parla de fets ocorreguts l'any anterior (1939) que deduïm que l'articulista té molt presents. És per aquesta via que sabem que el mestre Agustí Coll, fundador de l'entitat i persona aleshores de 66 anys, es fa càrrec del buit provisional en la direcció fins que es nomena al violinista Josep Castells que, malauradament, deixa òrfena de nou la Banda perquè mor al juliol mateix.

«Con todos los honores, la Banda Municipal, interinamente dirigida por el maestro Coll Agulló, recibió a las fuerzas del Generalísimo Franco, en el Ayuntamiento y a los acordes del Himno Nacional. Pasados los primeros meses se entregó la batuta al señor Don José Castells, conocido violinista de la localidad, el cual disfrutó poco tiempo de su cargo, ya que desgraciadamente falleció en el mes de julio del mismo año, víctima de traidora enfermedad».²

Al diari local, no figura cap al·lusió a la Banda en les festes del Corpus. Això sí, hi participen organitzacions juvenils del *Movimiento* i milícies de la Falange amb tambors, cornetes i altres instruments de vent. En canvi, per les festes de les Santes, la Banda Municipal afronta, com és costum, sis concerts, un festival i diversos *pasacalles*. Qui dirigeix la Banda aquests dies d'intens calendari festiu? Torna a ser Agustí Coll? Ho fa potser algun dels músics experimentats? O potser la dirigeix el jove músic Domènec Rovira que a mitjan juliol s'ha ofert a l'Ajuntament a conduir l'agrupació?

DOMÈNEC ROVIRA I CASTELLÀ. REPRESA DE LA BANDA I EXCEL·LÈNCIA

En acabar la Guerra Civil, Domènec Rovira i Castellà és un mataroní de vint-i-sis anys, nascut el 21 de març de 1913, veí del carrer de l'Hospital, conegut com a músic precoç i considerat com a jove promesa. A Mataró, els seus mestres havien

estat Agustí Coll, Miquel Queralt i Mn. Ferran Gorchs. Havia estat alumne d'Enric Morera i havia estudiat els cursos superiors de piano a l'Acadèmia Caminals de Barcelona. En el moment en què esclatà el conflicte era subdirector de l'Acadèmia Musical Mariana, professor de piano, solfa, teoria i harmonia de l'Acadèmia Caminals, i mestre de música al col·legi dels Maristes de Mataró.

El 19 de juliol de 1939, Rovira presenta una carta a l'alcalde Joan Brufau en la qual sol·licita poder cobrir les places de director de la Banda Municipal i de director de l'Escola Municipal de Música³. Presenta el seu brillant currículum i afegeix la seva condició d'ex-combatent de l'exèrcit nacional. La resposta oficial, amb carta signada pel secretari de l'Ajuntament Josep Solà el 18 d'octubre, desestima les dues peticions. La primera perquè «la llamada banda Municipal no depende del Ayuntamiento mas que para cumplimentar los compromisos de su actuación en la forma o condiciones establecidas en convenio» i la segona perquè «la Escuela Municipal de Música ha quedado suprimida por la nueva substitución autónoma del Conservatorio Musical de Mataró, filial del Liceo de Barcelona»⁴.

L'Ajuntament deixa clar que a nivell administratiu no existeix la plaça de director de la Banda i, per tant, no és procedent nomenar ningú. El que preval és un conveni, vinculat a una assignació econòmica anual, amb la persona que dirigeix l'agrupació. Pel que fa a l'escola de música, l'obertura d'una filial del Liceu serà efectiva molt més endavant i de moment serveix d'excusa a l'administració per eludir el tema.

De tota manera, els membres de la Banda, per suplir la baixa per mort de Josep Castells, cedeixen la batuta de forma provisional al jove Rovira. Ho fan al mes d'agost de 1939 per encarar el nou curs amb garanties.⁵ Domènec Rovira treballa amb el grup a fons i dirigeix el seu primer concert pel novembre al teatre del Foment, «con obras nacionales y populares, y de los maestros Beethoven i Wagner».⁶

Els anys 1940 i 1941, la banda que encapçala Rovira viu una corba ascendent quant a qualitat i prestigi que li serveix per recuperar la consideració de primera institució musical de la ciutat. La premsa local destaca com els teatres del Foment, del Clavé i de la Sala Cabanyes s'omplen quan hi ha concerts de banda. També tenen èxit els típics concerts de diumenge a la plaça de Santa Anna, el Parc o davant de l'Ajuntament.

La Banda Municipal davant del Col·legi de Valldemia, l'any 1941. El director és Domènec Rovira que a la seva esquerra hi té a Agustí Coll, ja ancià. Imatge cedida per Àngels Argés. Informació extreta de *Mataró. Recull Gràfic 1865-1965*. Efadós editorial.

Identificació dels músics. D'esquerra a dreta:

Fila 4 (darrera): Josep M. Pérez, Emili Ramos, Santiago Fadó, Joaquim Godo, desconegut, Josep M. Colomer, Josep Roig.

Fila 3 (drets): Josep Oller, Joaquim Pou, Pérez, Francesc Riu, Antoni Canals, Joaquim Casas, Francesc Escarpenter, desconegut, Joan Vila, Felicià Escarpenter, Josep Escarpenter, Amadeu Valls, Juli Torra, desconegut, Josep Oriol Sánchez.

Fila 2 (asseguts): Pere Nonell, Josep Cuesta, Pere Riu, Enric Gassol, Domènec Rovira, Agustí Coll, Josep Carbó, Francesc Coma, Isidre Genís, Àlex Valls.

Fila 1 (asseguts a terra): Camil Roca, Esteve Pineda, Joan Torra, Lluç Capdaigua, Josep Pla, desconegut.

Anotem alguns exemples que donen idea de la línia traçada. El dia 17 de març de 1940, la Banda interpreta al Foment un programa totalment wagnerià. El 21 d'abril al Clavé tot el repertori és de música espanyola. Amb el teatre ple a vessar, la corporació municipal «obsequió en este día de forma improvisada con un espléndido refresco al Director y Profesores, y el Señor Alcalde, con breves palabras enalteció la labor cultural que realiza la banda, felicitando a sus componentes prometiéndole ayudarles en su tarea».⁷ El dia 12 de novembre, a la plaça de Santa Anna, la Banda toca fragments de *Carmen*, *Aida*, *Maruxa*... Per Santa Cecília de 1940 s'estrena una obra de Joan Borràs de Palau i s'interpreta en primera audició la versió per a banda de la *Cinquena Simfonia* de Beethoven; a més, s'escolta, a la primera part, tota la *Suite de mi tierra* de Coll i Agulló.

La tria d'un repertori de difícil execució, la potenciació de la música espanyola i dels grans compositors centreeuropeus, les primeres audicions de músics mataronins, les interpretacions selectes

Domènec Rovira i Castellà.

Retrat que figura al programa del concert homenatge pòstum que se li tributà el dia 17 de març de 1946.

Imatge cedida per Josep Rovira i Viñals.

1742

Banda Municipal de Mataró
 Dirección: Maestro Domingo Rovira Castellá

Concierto Sinfónico
 Miércoles 1.º de Abril de 1942
 DÍA DE LA VICTORIA
 A LAS 12 MENOS CUARTO

Teatro FOMENTO MATARONÉS

PROGRAMA

I

Aires Vascos (<i>sobre cantos populares</i>) . . .	Franco
(*) Falla Valenciana (<i>Rapsodia popular</i>) . . .	Peñalba
Danza de los Gnomos.	Morera

II

Andante de la Quinta Sinfonía	Beethoven
Parsifal (<i>Encantamientos del Viernes Santo</i>)	Wagner
Tannhauser (<i>Marcha</i>).	Wagner

NOTAS

La composición señalada con (*) es primera audición por esta Banda.
 Los palcos quedan reservados.

IMPRESA M. PERA

Programa del concert de banda del dia 1 d'abril de 1942 al Foment. MASMM. Programes de la Banda Municipal.

en locals tancats... col·loquen la Banda als graons més alts de la cultura de la ciutat. La diferència entre una banda normal i una banda com la que impulsa Rovira queda molt palesa en aquest text extret del diari *Mataró* de finals de 1940, que, si més no, recull un estat d'opinió del moment:

«Las bandas de música se limitan por lo regular a armonizar y animar actos públicos, en los cuales tienen un papel secundario dando lugar a que mientras sus ejecutantes se cansan en soplar, se habla, se ríe y apenas son escuchados, por cuyo motivo sus programas suelen estar constituídos por musiquilla de género chico, pasodobles, piezas de moda y algún trozo de zarzuela. La banda mataronesa inició una reforma efectiva el pasado curso, cuando logró que sus conciertos pasaran de la calle al salón al tiempo que introducía sucesivamente en sus actuaciones páginas de los mejores autores».⁸

Concert de final de curs dels alumnes i professors de l'Escola Municipal de Música, celebrat al Foment el 4 de juny de 1944. MASMM. Programes de la Banda Municipal.

UNA INSISTÈNCIA: EL RESTABLIMENT DE L'ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA

Hem vist com l'octubre de 1939 l'Ajuntament respon amb una negativa a la petició de Rovira de restablir l'Escola Municipal de Música, peça fonamental per formar músics que puguin nodrir la Banda i assegurar el relleu generacional. El 8 de gener de 1940 Domènec Rovira, ja com a director de la Banda, sol·licita novament el mateix, sense èxit⁹. Amb una nova carta signada l'1 d'agost, insisteix argumentant que la supressió de l'Escola de Música, antigament integrada a l'Escola d'Arts i Oficis, ha provocat una manca d'efectius a la Banda. Ell lamenta que si l'única opció és el futur conservatori del Liceu, les classes més modestes no podran accedir a la formació musical. Esmenta la feina feta pels seus predecessors (Coll, Llorà i Castells) i justifica la seva petició per tal de contribuir a la millora cultural de la ciutat¹⁰.

En aquesta ocasió, l'Ajuntament li fa cas. L'informe del Patronat de l'Escola d'Arts i Oficis¹¹ recomana engegar de nou la formació musical, convocar un concurs per cobrir la plaça de director de l'Escola de Música i nomenar interinament Rovira perquè l'1 d'octubre ja puguin començar les classes. El text està signat el 5 de setembre de 1940 i proposa tot això sabent que l'aterratge de la filial del Liceu a Mataró s'ha quedat en pur projecte.

Escuela Municipal de Artes y Oficios
 de Mataró

CONCIERTO

*de fin de curso 1943-1944
 por los alumnos y profesores de la
 Sección de Música de la Escuela*

en el

Fomento Mataronés

Domingo, 4 de Junio de 1944
 A las 11 de la mañana

ENTRADA LIBRE
Palcos reservados

Domènec Rovira és nomenat director interí de l'Escola Municipal de Música el dia 18 de setembre. Classes de solfeig, harmonia i instruments que s'imparteixen en el marc de l'Escola d'Arts i Oficis, als locals de l'edifici del Carreró i també a les dependències de Can Serra, actual Museu de Mataró. L'any 1940, en plena joventut, abans de complir trenta anys, Rovira acumula càrrecs musicals a Mataró: director i professor de l'Escola de Música, director de la Banda Municipal i director de l'Acadèmia Musical Mariana i la Coral Santa Cecília. A més, també al 1940, comença a rebre classes de composició per part del mestre Cristòfol Taltabull i Balaguer (1888-1964), experimentat músic que ha arribat a Barcelona, la seva ciutat natal, després de viure quasi trenta anys a París. L'amistat entre alumne i mestre propiciarà que Taltabull tingui, a partir d'aleshores, una relació amb els ambients musicals de Mataró.

1942. EL CONTRACTE AMB DOMÈNEC ROVIRA COM A CONCESSIONARI

Entre 1939 i 1941, sota la batuta de Rovira, la Banda mataronina es fa molt present a la ciutat i guanya prestigi. L'Ajuntament, a part d'augmentar la dotació per a la Banda, es veu empès a resoldre la situació administrativa anòmala que s'arrossega des dels anys anteriors a la Guerra Civil i inicia els tràmits per formalitzar contracte amb qui lidera l'agrupació. Suposem que durant tots aquests mesos, hi ha hagut una entesa oral entre l'Ajuntament i Rovira i, probablement també, la promesa que algun dia s'oficialitzarien els acords.

És Joaquim Ximenes, regidor delegat de la Banda, qui exposa, al novembre de 1941, que «cree llegado el momento, en evitación de retorcidas interpretaciones, de aclarar la situación del concesionario»¹². S'opta per establir una relació

La Banda Municipal participant en una processó a Canet de Mar, al setembre de 1942. Director Domènec Rovira. Imatges cedides per Josep Rovira i Viñals.

Banda Municipal de Mataró
 Dirección: Mtro. Domingo Rovira Costellá

Concierto Sinfónico
Festival Bizet

Domingo, día 14 de Febrero de 1943, a las 12
 Teatro Sala Cabanes

III
PROGRAMA

I
 L'ARLÉSIENNE (Suite)
 a) Preludio
 b) Minuetto
 c) Adagietto
 d) Carrillon

II
 L'ARLÉSIENNE (Suite)
 e) Pastoral
 f) Intermedio
 g) Ferandole

III

Notas: - El presente programa es primera audición por esta Banda.
 Los palcos quedan reservados a los primeros solicitantes.

(MUSEU ARXIU DE SANTA MARIA)

Programa del concert de banda del 14 de febrer de 1943 a la Sala Cabanyes, dedicat al compositor Georges Bizet.

MASMM. Programes de la Banda Municipal.

contractual personal amb Rovira, que serà el concessionari del servei de banda de música. Per tant, no es tracta d'un model funcional gestonat al cent per cent per l'administració pública, sinó ben bé el contrari, un servei externalitzat en què l'Ajuntament tan sols hi participa aportant recursos materials: una assignació anual, vestuari i instrumental.

En aquest sentit és més adequat parlar de Banda de Música de Mataró que no pas de Banda Municipal. A Mataró, des de 1930 fins a l'extinció de la formació cap a 1969, la Banda sempre és una agrupació de músics formada per un director que concursa i signa un contracte amb l'Ajuntament. En rigor, no és la Banda de l'Ajuntament, bàsicament perquè el consistori no gestiona cap aspecte de la plantilla de músics.

Aquesta diferenciació és viva en la discussió de l'esborrany del contracte que s'ha de signar amb Domènec Rovira. El primer esborrany no recull pas que la banda del concessionari pugui anomenar-se «Banda Municipal». Els regidors i l'alcalde són conscients que la banda mataronina no és completament municipal a l'estil de la de Barcelona o Sabadell. És gràcies a l'aprovació de l'esmena d'un regidor que el redactat final recull, en la condició 15a, el permís per utilitzar el nom i l'escut:

«Se concede a la expresada corporación musical [la banda de Rovira] la denominación de BANDA MUNICIPAL y a sus profesores el derecho de usar, al actuar en dicha banda, el escudo de esta ciudad en las prendas de uniforme, libros de gastos».¹³

El contracte es signa el 12 de febrer de 1942. Hi intervenen Domènec Rovira, l'alcalde Josep Martí i el secretari Abdón Sainz. Aquesta modalitat de contracte personal entre Ajuntament i concessionari, amb sensibles canvis i variants, és la que es repetirà amb els successius directors que en temps posteriors arriben a formalitzar papers per fer-se càrrec de la Banda: Alía, Bodmer, Vilamanyà i Sánchez. És per això que comentem el més destacable dels 17 articles del document:

a) El concessionari formarà una banda de música amb un director (que a més ho és també de l'Escola de Música), 36 professors i 3 ajudants. Per cobrir vacants es donarà preferència a alumnes o ex-alumnes de l'Escola Municipal de Música.

b) Es confegirà un inventari de l'instrumental, els estoigs, les fundes, els faristols i material divers que pertany a l'Ajuntament.

La Banda Municipal entrant al cementiri el dia de l'enterrament de l'exdirector i fundador de la Banda Agustí Coll i Agulló, març de 1944. Imatge cedida per Josep Rovira i Viñals.

c) L'Ajuntament lliurarà en dipòsit a cada músic l'instrument que hagi de tocar, una muda d'hivern (pantalons, gorra i jaqueta) i una muda d'estiu (un parell de pantalons blancs i gorra).

d) Totes les despeses de vestuari aniran a càrrec de l'Ajuntament. Del material i el vestuari inventariat, en respondrà el concessionari.

e) Les obligacions de la banda del concessionari són:

- Assistir als actes oficials en els quals hi participin les autoritats locals i també als actes del «Glorioso Movimiento Nacional» organitzats per l'Ajuntament.

- Interpretar vint concerts cada any.

- Participar a les processons de Setmana Santa i Corpus, a les festes de les Santes i a les festes que commemoren l'alliberament de la ciutat (27 de gener).

f) Generalment els concerts seran en dies festius. El lloc, el determinarà l'alcalde o el regidor delegat de la Banda.

g) L'Ajuntament abonarà al concessionari 18.000 pessetes anuals en 12 pagues, incrementades amb 5.000 pessetes més per l'encariment de la vida. «De esta suma, seran satisfechos por el concesionario, los sueldos que tiene señalados a los profesores de la Banda, con quienes ninguna relación contractual tiene el Excelentísimo Ayuntamiento de Mataró».¹⁴

h) El concessionari no podrà dirigir una altra agrupació musical anàloga.

i) El concessionari convocarà un mínim de 8 assaigs mensuals. Les faltes d'assistència dels músics seran sancionades.

j) El concessionari no podrà transferir la direcció a una altra persona, exceptuant els casos

de malaltia o causa major. Procurarà, a més, per l'estabilitat i la màxima permanència dels músics a la Banda.

k) Aquesta agrupació tindrà permís per anomenar-se Banda Municipal i els seus músics podran portar l'escut de la ciutat.

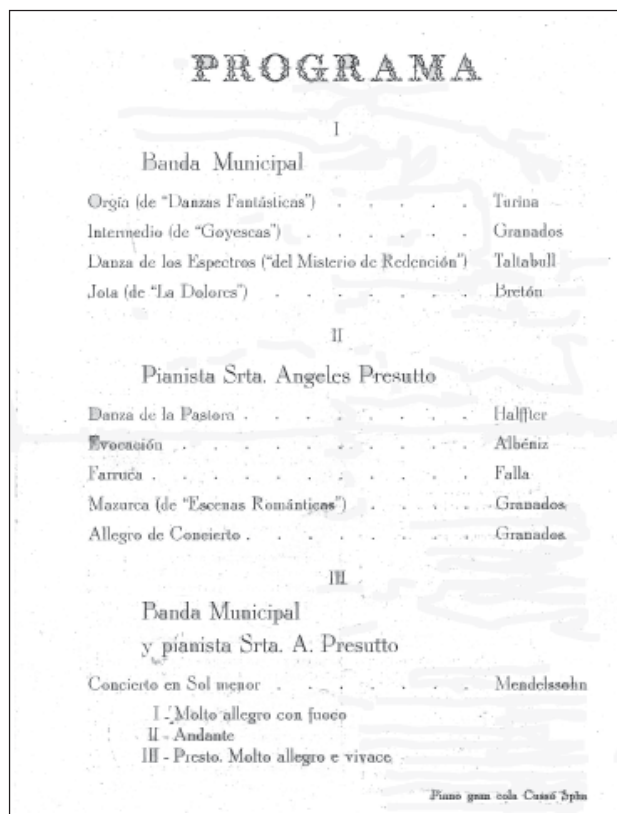
Sorpren que el text no reculli la qüestió del local d'assaig. Sabem que al llarg dels anys l'Ajuntament facilita equipaments del comú per a les anomenades acadèmies (assaigs) i per l'emmagatzematge del material. Tampoc es fa cap esment a la regulació de les actuacions de la Banda quan és requerida en altres poblacions.

Al contracte ve annexat un inventari que distingeix clarament tres propietaris: l'Ajuntament, la Banda de Música i el Patronat Biblioteca Coll i Agulló. El primer compta amb una quarantena d'instruments (comprats la majoria abans de la Guerra), quaranta uniformes complets i mobiliari. La Banda compta amb una desena d'instruments, objectes, mobles i 495 partitures. El Patronat Coll i Agulló és propietari del despatx del compositor que inclou un armari ple de llibres de música, tot material cedit en vida pel propi Coll.

TRETS PRINCIPALS DE LA BANDA DE MÚSICA DE MATARÓ ENTRE 1939 I 1969

Els cinc anys en què Rovira dirigeix la Banda marquen les pautes, el model i les línies mestres que de forma general caracteritzaran la trajectòria de l'agrupació. No podem obviar que durant tots els anys d'aquesta segona època, 1939-1969, el context polític i cultural del règim dictatorial condiona la vida de qualsevol ens musical, i encara més la vida d'una banda municipal que ha d'estar al servei del consistori. Així, podem explicitar, amb caràcter genèric, aquestes vuit grans consideracions sobre el recorregut de la banda mataronina:

1.- La Banda de Mataró és sempre una banda de música, el director de la qual obté una concessió de l'Ajuntament per exercir el servei de música de la ciutat. En veritat, no és una banda municipal, tot i que té permís per utilitzar aquesta denominació. Encara que aquesta adveració ha quedat ja argumentada, volem insistir. El regidor delegat Martí Fité ho explicita amb nitidesa en aquest informe de 1948 quan respon a un tal José Faus que s'ofereix per ser director de la Banda:

Programa del concert de banda del 26 de gener de 1944 al Foment. Exemple de concert de caràcter simfònic, en què la Banda acompanya, en la tercera part, a una solista de piano. MASMM. Programes de la Banda Municipal.

«Que esta Corporación Municipal no tiene Banda Municipal de música, y sí subvenciona anualmente los servicios de música que necesita para actos públicos donde asiste el Ayuntamiento, a una banda particular que se denomina Banda de Música de Mataró, la que ostenta en sus uniformes el escudo de la ciudad cuando da conciertos gratuitos de carácter público o asiste en algun acto con la Corporación Municipal».¹⁵

2.- La Banda de Mataró no es transformada en orquesta com passa en altres llocs del país, però sí que tendeix a afrontar música simfònica. En algun moment, fins i tot, la banda toca amb l'afegit d'instruments de corda en locals tancats¹⁶. La selecció de repertoris ambiciosos de grans compositors, les estrenes per a banda de músiques de qualitat i la incorporació d'instruments cordòfons i músics solistes són la mostra d'una banda que aspira a pujar el llistó. Rovira, Alía, Bodmer i Vilamanyà són els directors que més exploren aquesta via. Bodmer i Vilamanyà, fins i tot, funden sengles orquestres al marge de la Banda.

En tot aquest període, l'opinió pública polemítica sobre el model ideal de banda. Sempre considerant el valor educatiu de la música de banda, es debat entre la xaranga o la superació artística, entre la divulgació o la qualitat, entre la música fàcil i la música culta. També hi ha qui opina que transcriure obres simfòniques per a Banda significa

Domènec Rovira dirigint la Banda de Música de Mataró al Parc Municipal.
Imatge cedida per Josep Rovira i Viñals.

minorar l'obra original i forçar les possibilitats de la limitada formació de vent i percussió.

3.- Al costat de grans clàssics com Bizet, Beethoven, Mozart, Weber, Verdi o Wagner, la Banda de Mataró potencia la presència de l'anomenada "música espanyola" o de "compositores nacionales" amb la interpretació de peces d'Albéniz, Granados, Falla i Morera, i amb fragments de sarsueles de Penella, Chueca, Garreta, Turina, Lehar, Moreno Torroba, Chapí, Bretón, Caballero, Luna, Sorozábal o Vives. També s'inclouen obres de compositors locals, sobretot amb Rovira i Alía. Sonen peces de Coll i Agulló, de Borràs de Palau, de Joan Tutó, de Nicolau Guañabens i de Cristòfol Taltabull.

4.- Més enllà dels concerts habituals del diumenge i dels concerts populars en festes assenyalades, la Banda de Mataró és present en nombrosos actes patriòtics, religiosos i militars amb el clar objectiu de contribuir a l'exaltació de la pàtria, l'Església i l'Exèrcit, pilars del Règim. L'article de l'especial de Fires del diari *Mataró* de 1940 acaba amb un paràgraf que deixa clara la missió de la Banda:

«Necesitamos de esta institución como arma de cultura. Atenderla es de justicia. La ciudad se siente orgullosa de su Banda, y más aun en el resurgir de la nueva España, ya que preciso es dignificar sus innumerables manifestaciones, enlazándolas y poniéndolas en armonía con los deseos de grandeza».¹⁷

La Banda amenitza la inauguració de la Fira, és present als homenatges a la vellesa, acompanya el Combregar General, les processons de Corpus, de Setmana Santa i de les Santes... A més, toca cada 27 de gener en els actes que commemoren l'alliberament de la ciutat per part de les tropes franquistes; toca cada 1 d'abril en les festes de "La Victoria"; toca cada 18 de juliol per recordar l'aixecament militar de 1936. La Banda fa sonar l'himne d'Espanya en tots els actes oficials del Règim, destacant per damunt de tots el de la visita del dictador a Mataró el 29 de gener de 1942. La Banda, no només toca l'himne al matí en el moment en què arriba el general, sinó que també ho fa, després de llarga espera, al vespre, quan el cotxe de Franco passa fugaçment pel Camí Ral de retorn de la visita a Girona.¹⁸

5.- La Banda de Mataró està vinculada a l'Escola de Música integrada a l'Escola d'Arts i Oficis, un centre públic de formació professional i artística fundat l'any 1886 i que durant moltes dècades ha viscut un excel·lent encaix social. El

director de la Banda sol ser el director de la secció musical de l'Escola. Les classes de solfa, teoria i instruments són el punt de trobada entre professors i alumnes; són el punt imprescindible per a la qualificació i la renovació dels músics de la Banda. Quan la formació musical perd pes específic dins l'Escola en detriment d'una formació professional més industrial (això és cap a finals de la dècada de 1950), la banda mataronina se'n ressent.

6.- La Banda de Mataró, a requeriment d'ajuntaments veïns, actua en festes i actes de pobles de la comarca. El fet de ser la formació més nombrosa, estable i qualificada de la zona, li confereix una certa consideració d'element rellevant de lluïment. Llanerxes, Arenys de Munt, Teià, Canet o Badalona són algunes de les poblacions visitades.

7.- La Banda de Mataró rep, per part de l'Ajuntament, una assignació anual que va augmentant modestament amb els pas dels anys. Al març de 1944, Rovira aconsegueix de forma excepcional un augment considerable de 9.300 ptes. en la dotació, sobre les 23.000 ptes. establertes dos anys abans per conveni. A l'època de Vilamanyà (dècada de 1950), per exemple, la dotació és de 72.000 ptes. El director, amb l'ajuda de l'administrador, reparteix mensualment les diferents pagues en funció de les categories (director, subdirector, solistes, professors de primera, de segona, de tercera i educands). En algun període, hi ha constància d'aportacions anuals dels músics a una mutualitat laboral en vistes a una mínima cobertura.

Trobem també expedients en què l'Ajuntament en diverses ocasions compra alguns jocs de vestuari i adquireix instruments. Pel que fa als instruments, a la llarga una part dels membres de la Banda acaben tocant amb l'instrument de la seva propietat. Quant al local social d'assaig que utilitza la Banda per guardar arxiu, faristols, instruments, etc., es pot parlar d'un constant pelegrinatge per diferents equipaments municipals no exclusius de la Banda.

8. El director de la Banda de Mataró compta amb el suport d'una junta, formada per tres o

Recordatori de Domènec Rovira Castellà.
MASMM.

quatre músics, que resol aspectes tècnics d'ordre intern. En tot cas, el delegat de l'Ajuntament no en forma part; ben al contrari, l'enllaç entre Ajuntament i Banda és només el director concessionari. Solen ser membres de la junta el director, el subdirector, l'administrador i l'arxiver.

LA MORT PREMATURA DE DOMÈNEC ROVIRA

El dia 27 de setembre de 1944 s'esdevé la mort, per malaltia sobtada, de Domènec Rovira als 31 anys. Deixa esposa i dos fills. Deixa orfes també les formacions musicals que dirigia. Una mort molt sentida a Mataró. Tant és així, que es recorda el seu enterrament com una de les manifestacions de dol més multitudinàries del Mataró de l'època. En passar per davant del Foment, la comitiva mortuòria s'atura i els cors que ell ha dirigit canten un emocionat i solemne respons. Carles Cabré Junqueras, en el seu llibre *Història dels serveis funeraris*, apunta:

«El seu enterrament [dilluns 2 d'octubre] va constituir una autèntica manifestació de dol. Jo era jovenet, però recordo, com si fos ara, el pas de la comitiva fúnebre que impressionava, ja que a més de la gran quantitat de personal assistent, hi anava al davant la Banda de Música de la Ciutat, entonant una marxa fúnebre».

Rovira no ha tingut temps de desenvolupar els seus dots com a compositor. El seu mestre de l'art de la creació musical des de 1940, Cristòfol Taltabull, sap quina és la raó: «Las diversas

Rogad a Dios en caridad por el alma de

D. Domingo Rovira Castellà

Congregante de Ntra. Sra. Madre del Amor Hermoso
y San Francisco de Borja

Director de la Banda de Música de Mataró, Profesor
de la Escuela Municipal de Artes y Oficios, Profesor
de Piano de la Academia Caminals de Barcelona, Di-
rector de la Academia Musical Mariana
y Coral Santa Cecilia

que falleció en esta Ciudad, el día 27 de septiembre
de 1944, a los 31 años de edad, confortado con los Santos
Sacramentos y la Bendición Apostólica

E. P. D.

✠

RESPONSO

R. Librame, Señor, de la muerte eterna, en aquel
día terrible: *Cuando temblarán los cielos y la tierra.
*Cuando vengas a juzgar al mundo por el fuego.

V. Tiemblo y temo al ver llegar el juicio y el castigo
venidero. *Cuando temblarán los cielos y la tierra.

R. Aquel día será día de castigo, de calamidad y
de miseria. *Cuando vengas a juzgar el mundo por
el fuego.

V. Concededle, Señor, el descanso eterno; y la
Luz perpetua le alumbré.

R. Librame, Señor, de la muerte eterna, en aquel
día terrible: *Cuando temblarán los cielos y la tierra.
*Cuando vengas a juzgar al mundo por el fuego.

V. ¡Señor, misericordia!
R. ¡Cristo, misericordia!
V. ¡Señor, misericordia!
R. Padre nuestro...

V. Y no nos dejes caer en la tentación. R. Más
libranos de mal.

V. Del poder del infierno. R. Libra, Señor, su
alma.

V. Descanse en paz. R. Amén.

V. Oye, Señor, mi oración. R. Y llegue a Tí mi
clamor.

funciones que desempeñaba en la ciudad de Mataró le absorbían la mayor parte de las horas, y a pesar de sus múltiples actividades aún encontraba el tiempo estrictamente necesario para escribir sus composiciones»¹⁹. Una de les ocupacions més destacables ha estat la feina de transcriure i adaptar per a banda obres simfòniques. L'obertura d'Arnaldo d'Erill de Guañabens, *La danza dels espectres* de Taltabull i la *Cinquena Simfonia* de Beethoven són alguns exemples d'aquesta tasca.

Rovira deixa escrites quatre sardanes per a cobla, signades entre 1943 i 1944: *Flors del bosc*, *Iluronenca*, *Mar endins* i *Mar i cel*. Any i mig després de la seva mort, el 17 de març de 1946, l'Acadèmia Musical Mariana i la Coral Santa Cecília li reten un homenatge pòstum al teatre del Foment. El programa consigna que Rovira és el compositor de quatre de les obres que s'hi interpreten i també és autor de l'harmonització per a veus de la melodia popular de *El cant dels Ocells*. Els quatre títols són els següents:

<i>Nit de Nadal</i>	cor de tres veus (poema de Guerau de Liost)
<i>Beata Mater</i>	cor de quatre veus
<i>Tradiderunt me</i>	cor de tres veus
<i>Suite per a piano</i> (<i>Preludium i Rigaudon et Musette</i>)	solo de piano

Academia Musical Mariana-Coral Sta. Cecilia

Programa del Concierto Homenaje
al Maestro Domingo Rovira Castellá

Academia Musical Mariana y Coral Santa Cecilia

AVE MARIA	J. L. Victoria
NIT DE NADAL	D. Rovira
BEATA MATER	D. Rovira
TRADIDERUNT ME	D. Rovira

"Cuarteto Tuló" — Juan Tuló, violín I; Amadeo Casanovas,
violín II; José Sañer, viola; Luis Carbó, violoncelo.

CUARTETO N.º 19, op. 54	J. Haydn
EL CANT DELS OCELLS. (Melodia popular ar- monizada)	D. Rovira

11.

Recital a piano por la eminente concertista
ANGELES PRESUTTO

PRELUDIUM	D. Rovira
RIGAUDON ET MUSETTE	D. Rovira
FUNERALES	F. Liszt
ESTUDIO DE CONCIERTO	Mangiagalli
CANÇÓ I DANZA	Mompou
SCHERZO	Chopin

Academia Musical Mariana y Coral Santa Cecilia

ADEU GERMÀ MELI	Waelrant
COMIAT DE L'ÀNIMA (A la memoria de D. Ro- vira Castellá. - (Estreno)	C. Taltabull
ECCE QUÓMODO MÓRITUR JUSTUS	J. Gallus (siglo XVI)

NOTAS. — La parte coral estará bajo la dirección del Sr. Luis Vihella, Pbro.
— El estreno del poema «Comiat de l'ànima» será ejecutado bajo la batuta del mismo
autor Don C. Taltabull, director de la «Sociedad Bach» de Bisceñosa, con la colaboración del
pianista Sr. José M. Queralt, profesor de la misma entidad.

17 Marzo 1946

Programa del concert homenatge pòstum al mestre Domènec Rovira. Teatre del Foment, 17 de març de 1946. MASMM. Programes de la Banda Municipal.

Interpreta les peces de piano la concertista Ángeles Presutto; les de cor, les corals organitzadores; les instrumentals, el Quartet Tutó. Al final del concert, el mateix Cristòfol Taltabull dirigeix i estrena una obra coral que ha compost a la memòria de Domènec Rovira, amb lletra de Guerau de Liost, *Comiat de l'ànima*.

De totes aquestes obres interpretades en concert, al Museu Arxiu de Santa Maria es conserven còpies que provenen del fons de l'Acadèmia Musical Mariana. A part, en la documentació del mateix fons, trobem tres partitures més de Rovira: el motet per a sis veus *Jesus autem*, la cançoneta *El joc del pastor* (escrita per als infants de catequesi l'any 1935) i la peça per a quatre veus *Portas coeli aperuit Dominus*.

La curta i brillant trajectòria de Rovira, estroncada per la mort prematura, ha fet que sovint les generacions que el van conèixer hagin parlat amb molt d'èmfasi del que Rovira podria haver estat. Pel que fa a la Banda, i a manera de conclusió, podem dir que Domènec Rovira va jugar un paper clau en la represa de l'agrupació després de la Guerra Civil i va posar el llistó molt alt. No coneixem que hagués compost cap peça per a banda, però va treballar de valent per fer sentir a Mataró, en primeres audicions per a banda, l'Obertura de *La Flauta Màgica* de Mozart, el Preludi de *Els mestres cantors de Nuremberg* de Wagner, la *Cinquena Simfonia* de Beethoven, la *Simfonia Inacabada* de Schubert, la *Danza ritual del fuego* de Falla o la *Suite de Mi tierra* d'Agustí Coll.

ROMÁN ALÍA FUENTES, DIRECTOR ENTRE 1944 I 1949

Enric Gassol, flautista de la Banda, es fa càrrec interinament de la direcció. És per pocs dies perquè el dia 30 d'octubre de 1944 el ple de l'Ajuntament acorda «contratar con Don Roman Alía Fuentes, en idénticas condiciones que lo estaban con Domingo Rovira Castellá, el convenio de servicios de Banda de Música»²⁰.

Roman Alía és natural de Castelló de la Plana. És un professional de la química que ha arribat a Mataró, procedent de Terrassa, per treballar a l'empresa Fills de Llorenç Llinàs. Viu al carrer d'Enric Granados (actual Carreró), amb esposa i fill. Format com a pianista a Barcelona, ha treballat com a professor a l'Escola de Música de la ciutat vallesana. Músic de gran preparació i dotat de condicions com a director, fa viure a la banda mataronina uns anys memorables.

Roman Alía Fuentes

aprovecha gustoso esta ocasión para ofrecerle a usted el testimonio de su consideración más distinguida.

Mataró 23 de Enero de 1945

Targetó amb la rúbrica del mestre Roman Alía Fuentes situada al capdavant d'una invitació per assistir a un assaig general del concert de banda del 28 de gener de 1945. Col·lecció particular.

Wagner i Beethoven. D'aquest darrer, interpreta la *Marxa fúnebre*, dedicada a Rovira i transcrita per ell mateix.

El 29 de juny de 1946, al Clavé, es presenta l'orquestra de corda dels alumnes de l'Escola d'Arts i Oficis. Una primera part exclusiva per a la Banda amb la *suite Peer Gint* de Grieg. Una segona part amb dues peces per a l'orquestra, i per tancar el concert, el *largetto* de la *Segona Simfonia* de Beethoven i la *Marxa militar* de Schubert interpretats per banda i orquestra junts.

PROGRAMA

I

CORAL VARIADO DE LA CAN-TATA N.º 140 J. S. Bach
 PRELUDIO Rachmaninoff
 FLAUTA MÀGICA Mozart
 DANZA DE LOS ESPECTROS Taltabull

II

MISTERIO DE REDENCIÓN * Taltabull
Transcripción para Banda del Maestro Domingo Rovira Castellá
 ARNALDO DI ERILL * Guañabens
Transcripción para Banda del Maestro Domingo Rovira Castellá
 LA WALKYRIA * Wagner
 TANNHAUSER (Marcha)

NICOLÁS GUAÑABENS GIRALT — *Arnaldo di Erill*

Nació este ilustre maestro en nuestra ciudad en el año 1826. Enamorado de nuestro mar latino, lanzóse a la ventura como Piloto de su velero con varia fortuna. Doctoróse más tarde en Medicina, compartiendo esta carrera con la obsesión que tenía por el divino arte de la Música. Estudióla con el maestro Isera, y en 1859 estrenó su primera ópera en dos actos «Arnaldo di Erill» en el gran Teatro del Liceo, con éxito resonante. Compuso asimismo otras obras, entre ellas una inspirada Misa de Requiem que el profesorado musical de Mataró interpretó en sus exequias. De sus obras corales recordábase hoy con deleite aquella tan célebre en nuestra tierra, de «¿Qué yo en tenía quatre anys, el pare em duia a la barca...».

Falleció en 1863, y la Banda Municipal se complace hoy en dar a conocer a los mataronenses la obra de un compatriota que dedicó su vida al bien espiritual de sus compatriotas, con la transcripción que para Banda dejó el malogrado maestro Domingo Rovira Castellá.

* Las composiciones señaladas con (*) son primera audición.
 * Durante la interpretación de las obras se dará prioridad a la sala de actos.
 * La entrada es gratuita, excepto el acceso al primer piso para el que será preciso invitación.
 * También son reservadas las plazas de la platea.
 * El concierto empezará con estrito puntualidad.

El 28 d'octubre de 1948, gran concert de celebració del centenari del primer ferrocarril. Interpretació d'obres de Bach, Mozart, Txaikovski, Beethoven, Wagner i Offenbach, a més de l'estrena d'una fuga del propi Alía. El 3 d'abril de 1949 s'interpreta la *Sisena Simfonia (Pastoral)* de Beethoven en primera audició, transcrita completament pel mestre Alía. Aquest és, de fet, el darrer concert del director castellanenc amb la banda mataronina.

Les crítiques a la premsa local ens parlen d'èxits de públic, d'obres selectes i de qualitat

Programa del concert de banda del 28 de gener de 1945 al Teatre Clavé, amb tres primeres audicions per a banda dels mestres Taltabull, Guañabens i Wagner.

MASMM. Programes de la Banda Municipal.

Roman Alía dirigeix quatre anys i mig la Banda. Sense deixar d'atendre els compromisos a l'aire lliure en actes oficials i festius, decanta la Banda clarament cap a les sales de concerts i el simfonisme. Són recordats els concerts matinals dels diumenges al Clavé o al Foment. Tria repertori dels grans clàssics i deixa de costat l'anomenada música espanyola. En determinats concerts incorpora a la Banda músics de corda, la qual cosa li dóna un so més d'orquestra que de banda. Per a dur a terme això, recorre a la participació de l'orquestra de corda dels alumnes de l'Escola de Música (Alía n'és professor), o a la col·laboració de solistes com la pianista Maria Canela. Seguint la línia de Rovira, propicia l'execució d'obres d'autors locals. Fa molts arranjaments per a banda i aprofita també les adaptacions que ha deixat Rovira.

Vegem alguns exemples. El concert de Santa Cecília del 26 de novembre de 1944 serveix de presentació del nou director. Alía escull Albéniz,

orquestral. Desconeixem el nombre d'obres que Roman Alía va compondre. En els programes de concerts només detectem dues composicions d'autor i són per a banda: *Elegia* (estrenada en el concert homenatge a la memòria de Domènec Rovira el 28 d'abril de 1946) i *Petita fuga*.

El 29 de març de 1949, Roman Alía dirigeix una carta²¹ a l'alcalde de la ciutat demanant la rescissió del contracte adduint motius laborals que l'empenyen a marxar de Mataró. Els documents no amaguen un adéu precipitat i sí una situació personal delicada. El ple del 12 d'abril debat si demanar o no danys i perjudicis al fins ara director. Es decideix rescindir el contracte i prou. L'argumentació de Martí Fité, regidor delegat de la Banda, favorable a aquest acord és del tot il·lustrativa:

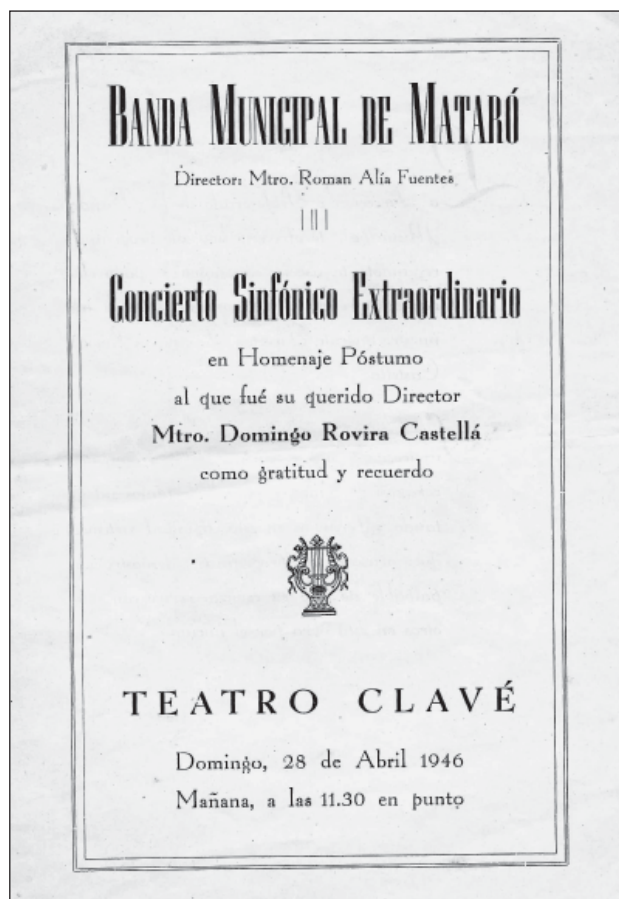
«... ya que en este último caso [la dirección de la Banda] no existe propiamente responsabilidad, debida al carácter puramente formulario del contrato que excluye plazo de duración y formalidades parecidas. Mas bien es un contrato de buena fe entre ambas partes, un verdadero "gentlemen's agreement"».²²

En la mateixa sessió plenària, el consistori, sabent que les actuacions de la Setmana Santa són a prop, aprova que Francesc Escarpenter, saxofonista del grup, es faci càrrec circumstancialment de la concessió de la Banda. S'hi està tres mesos perquè al juliol, a les envistes de les Santes, l'Ajuntament arriba a un acord amb un jove músic de 24 anys, Jacques Bodmer.

Nicolau Guanyabens Calvet

Portada del llibret del programa del concert homenatge pòstum al mestre Rovira, organitzat per la mateixa Banda. Teatre Clavé, 28 d'abril de 1946.

MASMM. Programes de la Banda Municipal.

NOTES

1.- JOSEP MARIA ALMACELLES DÍEZ, *Del carrer a la sala de concerts. La Banda Municipal (1886-1944)*, p.215. Edicions de l'Arxiu Municipal de Barcelona, 2006.

2.- M.M., «La Banda Municipal de Mataró. Apuntes de historia», Periòdic *Mataró, especial Ferias*, 1940.

3.- ARXIU MUNICIPAL DE MATARÓ (=AMM), Expedient de Cultura C-0026-05. Full 1.

4.- AMM, Expedient de Cultura C-0026-05. Full 2.

5.- M.M. «La Banda Municipal...».

6.- M.M., «La Banda Municipal...».

7.- M.M., «La Banda Municipal...».

8.- *Mataró*, 30 novembre 1940. «Al margen del concierto de Santa Cecília».

9.- AMM, Expedient de Cultura C-0026-05. Fulls 4-6.

10.- AMM, Expedient de Cultura C-0026-05. Full 7.

11.- AMM, Expedient de Cultura C-0026-05. Full 9.

12.- AMM, Expedient de Cultura C-0026-06.

13.- AMM, Expedient de Cultura C-0026-06. Condió 17 del conveni.

14.- AMM, Expedient de Cultura C-0026-06. Condió 9 del conveni.

15.- AMM, Expedient de Cultura C-0015-11.

16.- Sovint són els mateixos músics de la Banda els que impulsen la tendència al simfonisme, ja que alguns d'ells són també instrumentistes de corda. És habitual a l'època que els músics toquin amb solvència més d'un instrument.

17.- M.M., «La Banda Municipal...».

18.- *Mataró*, 31 gener 1942, p.2. «Crònica sobre la visita del general Franco a Mataró».

19.- *Homenaje póstumo al malogrado Director Maestro D. Domingo Rovira Castellá*, p.8. Escrit de Cristòfol Taltabull signat l'octubre de 1944. Llibret del programa del concert del 17 de març de 1946 organitzat per l'Acadèmia Musical Mariana i la Coral Santa Cecília. MASMM, Acadèmia Musical Mariana. Programes.

20.- AMM, Llibre d'acords municipals. Sessió del ple de 30 d'octubre de 1944.

21.- AMM, Expedient de Cultura C-0026-09.

22.- *Mataró*, 19 abril 1949, p.2. Resum del ple del dia 12 d'abril.